C/2024/2095

26.3.2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Korruptsioon riigihangetes ja selle mõju siseturule“

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2024/2095)

Raportöör: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Kaasraportöör: **Cristian PÎRVULESCU**

Täiskogu otsus	25.1.2023
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
	omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	20.12.2023
Vastuvõtmine täiskogus	17.1.2024
Täiskogu istungjärk nr	584
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	219/0/0

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Alates 2020. aastast maailma tabanud järjestikused kriisid on suurendanud avaliku sektori asutuste sekkumist majandusse nii liikmesriikide kui ka Euroopa tasandil. Seeläbi on suurenenud avaliku sektori investeeringud, mille eesmärk on kaitsta Euroopa ühiseid hüvesid (näiteks tervishoid, julgeolek, keskkond, kliima ja rahu). Euroopa ja liikmesriikide rahalised vahendid on olulised vahendid Euroopa jõukuse ja konkurentsivõime tagamiseks ning need saadakse Euroopa kodanike maksustamisest. Seetõttu ei tohi neid kasutada isiklike ja ebaseaduslike huvide tarbeks, mis kehtib ka riigihangetele kulutatava raha puhul.

1.2. Euroopa Liit on astunud suure sammu edasi, sidudes õigusriigi põhimõtte kaitse, sealhulgas tõhusad korruptsioonivastased jõupingutused, oma finantshuvide kaitsmise vajadusega. Seda lähenemisviisi tuleb edasi arendada, sest õigusriigi põhimõtte rikkumised ei mõjuta mitte ainult ELi finantshuve – need mõjutavad ka siseturgu reguleerivat põhipoliitikat. 3. mail 2023 avaldatud korruptsioonivastast paketti, milles käsitletakse kõigis valdkondades, mitte ainult seoses ELi rahaliste vahenditega esinevat korruptsiooni, tuleks tugevdada.

1.3. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 tähenduses käsitatakse korruptsiooni piiriülese mõõtmega raske kuriteona. Liikmesriikide õigus- ja institutsioonilised tavad peaksid olema minimaalselt kooskõlastatud ja ühtlustatud. Seepärast leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid Euroopa Komisjoni ettepaneku selleteemalise direktiivi kohta vastu võtma võimalikult kiiresti parlamendi praeguse koosseisu ametiaja jooksul.

1.4. Komitee arvates peab komisjon uuesti kasutusele võtma ELi korruptsioonivastase võitluse aruande. See võeti kasutusele 2011. aasta teatisega korruptsioonivastase võitluse kohta ELis, kuid selle koostamisest loobuti pärast esimest aruannet 2014. aastal. Aruannet võiks kasutada tähelepanu juhtimiseks korruptsioonivastase võitluse eri mõõtmetele, millele õigusriigi raamistikus praegu liiga vähe tähelepanu pööratakse või ei pöörata üldse, ning nende mõõtmete lõimimisele.

1.5. Keskenduda tuleks riigihangetele, võttes arvesse kõiki nende keerukuse ja tagajärgedega seotud aspekte. EL peab seadma prioriteediks riigihangete usaldusväärsust käsitleva õigusraamistiku hindamise ja selle praktilise rakendamise, et kindlaks teha, kas raamistik on kooskõlas korruptsioonivastase võitluse vajadustega. See võimaldab komisjonil otsustada, kas ja kuidas kasutada oma algatusõigust.

1.6. Komitee leiab, et valdkondlike direktiividega kehtestatud õigusraamistik on endiselt sobiv ja asjakohane ning seda ei ole vaja läbi vaadata. Siiski on vaja keskenduda õigusraamistiku ümbersuunamisele ELi sotsiaal-, majandus- ja keskkonnastrateegia aluseks olevatele uutele väärtustele.

1.7. ELil on märkimisväärne vastutus korruptsioonivastases võitluses kogu maailmas. Seepärast toetab komitee Euroopa Parlamendi ettepanekut, milles palutakse komisjonil välja töötada ELi ülemaailmne korruptsioonivastane strateegia. Selles tuleks käsitleda korruptsiooni ülemaailmse nähtusena, mis nõuab tõhusaid korruptsioonivastaseid institutsioone, ennetusmehhanisme ja rahvusvahelist õigusraamistikku ning vara tagasivõitmist ja kriminaalasjade menetlemist ELis.

1.8. Korruptiivsed tavad võivad poliitilistele osalejatele tuua ebaseaduslikku kasu ja anda neile vahendid oma klientelismipõhise toetussüsteemi soodustamiseks ja säilitamiseks, hävitades seeläbi võrdsed tingimused. Välisosalejad saavad ebaseaduslikku rahastamist kasutada mitmesuguste poliitiliste liikumiste ja kandidaatide toetamiseks. See tagab neile põhjendamatu eelise ning seab ohtu valimiste usaldusväärsuse ja pluralismi. Seetõttu tuleks korruptsioonivastase võitluse jõupingutused viia paremini kooskõlla jõupingutustega, mida tehakse demokraatia kaitsmiseks ja edendamiseks ELis ja mis praegu kuuluvad ELi demokraatia tegevuskava alla.

1.9. Komitee leiab, et komisjon võiks vastu võtta teatise, milles kinnitatakse 2014. aastal heaks kiidetud riigihankeid käsitlevaid direktiive. Komisjon võiks asjakohast võimalust kasutada selleks, et tõhustada nende direktiividega ettenähtud mitmeid menetlusi ja vahendeid, mida ei ole veel välja töötatud, kinnitada 2017. aastal esitatud kuus strateegilist prioriteeti ja seostada need kestlikkusega.

1.10. Euroopa riigihanketurg oleks tulnud digitaliseerida aastaid tagasi, kuna digitaliseerimine on vahend, mis tagab kogu riigihangete olelusringiga seotud teadmiste kättesaadavuse ning selle läbipaistvuse, kiiruse ja usaldusväärsuse. Seepärast on oluline, et komisjon jätkaks liikmesriikide ametiasutustele tehnilise toe pakkumist kogu selle keeruka protsessi käigus.

1.11. Komisjon võiks omistada ausameelsuse kokkulepetele suuremat tähtsust, eriti pärast seda, kui Euroopa Kohus on kindlaks teinud nende ja riigihankeid käsitlevate Euroopa õigusaktide ühilduvuse.

1.12. Üldine välistamissüsteem (Euroopa ametiasutuste, liikmesriikide institutsioonide ja erapankade vahel) võiks olla kasulik siseturu kaitsmiseks hangetele eraldatud avaliku sektori vahendite väärkasutamise eest, olenemata sellest, kas need vahendid on Euroopa või liikmesriikide omad.

1.13. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ning teisi ELi ja liikmesriikide institutsioone üles käsitama töötajate esindatust, kollektiivläbirääkimisi ja sotsiaaldialoogi peamiste vahenditena, et muuta korruptsioonivastane võitlus tõhusaks kõigil tasanditel.

1.14. Komitee julgustab kõiki ettevõtjaid, tööandjate ühendusi ja sotsiaalpartnereid aktiivselt järgima usaldusväärsuse kultuuri ning parimaid riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil saadaolevaid standardeid. Näitena võib tuua EN 17687:2022 (riigihanked – usaldusväärsus ja vastutus – nõuded ja suunised), ISO 37001 (altkäemaksuvastased juhtimissüsteemid) ning keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimise investeeringute arendusest tulenevad standardid.

1.15. Kuna riigihanked on kõigis liikmesriikides detsentraliseeritud, tuleb välja töötada õigusaktid hankemenetluse usaldusväärsuse toetamiseks piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Euroopa Regioonide Komitee saaks anda selle eesmärgi saavutamise kohta nõuetekohase ülevaate.

1.16. Komitee ootab huviga ELi korruptsioonivastase võrgustiku institutsionaliseerimist ja väljaarendamist ning on valmis selle töös osalema. Komitee julgustab Euroopa Komisjoni eraldama rahalisi vahendeid kampaaniatele, millega suurendada üldsuse teadlikkust korruptsioonist, ja edendama sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete häid tavasid.

2. **Arvamuse taust**

2.1. Komisjon jõudis hiljuti samale järeldusele, et igal aastal kulutavad enam kui 250 000 ELi avaliku sektori asutust ligikaudu kaks triljonit eurot (umbes 13,6 % SKPst) teenuste, ehitustööde ja vahendite ostmiseks ([1]).

2.2. Suure hulga rahaliste vahendite suunamine riigihanketurule meelitab ligi **kuritegevust** (organiseeritud kuritegevust ja muud). See kujutab endast ka probleemi liikmesriikide haldusasutustele, kes vastutavad kiirmenetluste korraldamise eest erakorralistes olukordades ja hädaolukordades. Komisjon on teatanud, et **korruptsiooniohu** eest ei ole täielikult kaitstud ükski sektor ega tegevusvaldkond. Kuid eritähelepanu on vaja pöörata tavapäraselt suure riskiga valdkondadele, mille tegevus hõlmab üldjuhul suures mahus **avaliku sektori rahaliste vahendite** haldamist ([2]). Mõne hinnangu kohaselt oli ELi 27 liikmesriigis aastatel 2016–2021 ELi rahalisi vahendeid hõlmavate riigihankelepingute puhul korruptsiooniohuga kaasnev kogukulu hinnanguliselt 4,3 miljardit eurot ([3]).

([1]) ELT C 98 I, 16.3.2023, lk 1.
([2]) COM(2023) 800 final, lk 16 ja 18.
([3]) Euroopa Parlament, „Stepping up the EU's efforts to tackle corruption.Cost of Non-Europe Report“, 2023, lk 2.

2.3. Komitee tunnustab korruptsioonivastases võitluses ELis ja liikmesriikides tehtud märkimisväärseid edusamme. Kaasates korruptsioonivastased jõupingutused õigusriigi põhimõtte tagamiseks tehtavasse töösse ja koostades õigusriigi olukorda käsitleva aruande, viiakse korruptsioonivastased jõupingutused kooskõlla demokraatliku, usaldusväärse ja tõhusa juhtimise muude oluliste aspektidega (Euroopa Liidu lepingu artikkel 2). Nagu komisjon on märkinud: „Korruptsioonivastane võitlus on väga oluline õigusriigi alalhoidmiseks ning selleks, et säiliks kodanike ja ettevõtjate usaldus avaliku sektori asutuste vastu. Korruptsioonivastases võitluses on oluline terviklik lähenemisviis, mis peab tuginema nii ennetuskui ka karistusmeetmetele“ ([4]).

2.4. Euroopa Liidu Kohus märkis, et Euroopa Liidu lepingu artikkel 2 „ei ole käsitatav pelgalt poliitilist laadi kavatsuste või suuniste väljendusena, vaid seal on nimetatud väärtused, mis on [—] osa liidu kui ühise õiguskorra identiteedist; need väärtused konkretiseeruvad põhimõtetes, mis hõlmavad liikmesriikidele õiguslikult siduvaid kohustusi.“ ([5]) Need väärtused peavad seega olema integreeritud ühisesse poliitikasse ning avaliku sektori asutuste ja siseturul tegutsevate ettevõtjate käitumisse ([6]).

2.5. Euroopa Liit on astunud suure sammu edasi, sidudes õigusriigi põhimõtte kaitse, sealhulgas tõhusad korruptsioonivastased jõupingutused, oma finantshuvide kaitsmise vajadusega. Õigusriigi põhimõtete olulise rikkumise korral võib EL võtta liikmesriigi vastu meetmeid. Näiteks võib EL peatada maksed ja kulukohustused, peatada osamaksete väljamaksmise või laenude ennetähtaegse tagasimaksmise, vähendada olemasolevate kulukohustuste alusel rahastamist ning keelata mis tahes uued kulukohustused vahendite saajatega või uued lepingud laenude või muude ELi eelarvega tagatud vahendite kohta ([7]).

2.6. 3. mail 2023 avaldatud korruptsioonivastasele paketile tuginedes on Euroopa Komisjon asutanud ka ELi korruptsioonivastase võrgustiku. Võrgustik peaks olema katusfoorum, kus kõik ELi sidusrühmad saavad vahetada häid tavasid, võimalusi, ideid ja edasise tööga seotud plaane. Võrgustik on kaasav, sealhulgas kaasatakse sõltumatud kodanikuühiskonna organisatsioonid, tuginedes kindlale veendumusele, et eri vaatenurkade jagamine tagab paremad tulemused ja tõhusama korruptsioonivastase poliitika ([8]).

3. **Üldised märkused**

3.1. Seda lähenemisviisi tuleb siiski edasi arendada. Õigusriigi austamise tingimuslikkuse määruses ([9]) kehtivad menetlussätted piiravad selle kohaldamisala. Praegu kohaldatakse neis sätestatud meetmeid ainult ühe liikmesriigi suhtes. Arvestades selle õigusakti kõrget rakendamiskünnist, ei saa see olla kõikide liikmesriikide puhul stiimuliks korruptsiooni vastu võitlemisel. Selles õigusaktis leidub ka muid piiranguid. Õigusriigi põhimõtte rikkumised ei mõjuta mitte ainult ELi finantshuve, need mõjutavad ka siseturgu reguleerivat põhipoliitikat, mis piirab taas selle määruse kohaldamisala.

3.2. Mis puudutab korruptsioonivastast võitlust ELis, siis Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 tähenduses käsitatakse korruptsiooni raske kuriteona. Ennetamisel ja tõkestamisel on palju aspekte, mis muudab liidu pädevuste, aluslepingu baasi, poliitikavaldkondade ja õigusaktide osas ühtse liigituse keeruliseks. Komitee rõhutab vajadust teha senisest suuremaid jõupingutusi, et lõimida omavahel korruptsioonivastase võitluse eri mõõtmed, eesmärgiga muuta see võitlus tõhusamaks kõigil valitsemistasanditel kogu ELis. Selle probleemi lahendamiseks on mitu võimalust.

3.3. Esiteks leiab komitee, et Euroopa õigusraamistik on killustatud. Eeskirjad, mille eesmärk on võidelda korruptsiooni vastu (näiteks organiseeritud kuritegevust ja kriminaaltulu rahapesu käsitlevad eeskirjad), on hajutatud eri omavahel mitteseotud õigusaktide vahel, sealhulgas riigihangete valdkonnas (vt punkt 3.6) ([10]). Lisaks püüti seda olukorda parandada komisjoni 3. mai 2023. aasta regulatiivse algatusega ([11]). Komitee on seisukohal, et Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid komisjoni ettepaneku direktiivi kohta vastu võtma võimalikult kiiresti parlamendi praeguse koosseisu ametiaja jooksul. Direktiivis sätestatakse ühine määratlus ja raamistik korruptsioonivastaseks võitluseks ELi ja liikmesriikide tasandil. See on kõige olulisem samm, et liikmesriikide õigus- ja institutsioonilised tavad oleksid minimaalselt kooskõlastatud ja ühtlustatud.

([4]) COM(2023) 800 final, punkt 2.2.
([5]) Euroopa Kohtu otsused kohtuasjades C-156/21 (punkt 232) ja C-157/21 (punkt 264).
([6]) Pitruzzella, *L'integrazione tramite il valore dello „Stato di diritto“*, www.federalismi.it, nr 27/2022.
([7]) ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1.
([8]) ELi korruptsioonivastane võrgustik.
([9]) ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1.
([10]) Ilia Gaglio *et al*, „Strengthening the fight against corruption; assessing the EU legislative and policy framework“, 2023.
([11]) Vt direktiivi ettepanek korruptsioonivastase võitluse jms kohta, COM(2023) 234 final, ning joonealuses märkuses 2 viidatud teatis.

3.4. Teiseks leiab komitee, et EL ei tohiks peamiselt või eranditult korruptsiooni seostada ELi rahaliste vahendite kaasamisega. Otsese pädevuse ja õigusaktide olemasolu ELi rahaliste vahenditega seotud korruptsiooni vastu võitlemiseks ei tähenda veel, et see on ainus olemasolev korruptsiooniliik, millega tuleb tegeleda. Korruptsioon mõjutab otseselt üksikisikuid, ettevõtjaid ja kogukondi, kes ise ELi rahastamisest osa ei saa. Lõpuks võidakse jõuda selleni, et liikmesriigid rakendavadki kahetasandilist süsteemi, kus ELi projektide ja rahastamise puhul on korruptiivseid huve ja tavasid keskmiselt vähem kui liikmesriikide projektide ja rahastamise korral, mille läbipaistvus ja järelevalve on väiksem. 3. mail 2023 avaldatud korruptsioonivastast paketti, milles käsitletakse kõigis valdkondades, mitte ainult seoses ELi rahaliste vahenditega esinevat korruptsiooni, tuleks tugevdada.

3.5. Kolmandaks leiab komitee, et komisjon peab uuesti kasutusele võtma ELi korruptsioonivastase võitluse aruande. See võeti kasutusele 2011. aastal teatisega korruptsioonivastase võitluse kohta ELis, ([12]) kuid selle koostamisest loobuti pärast esimest aruannet 2014. aastal ([13]). Aruandes, milles olid eraldi osad 28 liikmesriigi kohta, analüüsiti põhjalikult korruptsiooni käsitlevate õigusaktide, poliitika ja andmete hetkeolukorda. Aruannet võiks kasutada tähelepanu juhtimiseks korruptsioonivastase võitluse eri mõõtmetele, millele õigusriigi raamistikus praegu liiga vähe tähelepanu pööratakse või ei pöörata üldse, ning nende mõõtmete lõimimisele. See peaks sidususe ja tõhususe eesmärgil aitama ühtlustada eri poliitikasuundi ja õigusakte, sealhulgas nii õigusriigi põhimõtte kui ka majanduse ja siseturu aspektides.

Neljandaks tuleks keskenduda riigihangetele, võttes arvesse kõiki nende keerukuse ja tagajärgedega seotud aspekte. EL peab seadma prioriteediks kontrollida, kas riigihangete usaldusväärsust käsitlev õigus- ja regulatiivraamistik ning selle praktiline rakendamine on piisav, et kindlaks teha, kas raamistik on kooskõlas korruptsioonivastase võitluse vajadustega. See võimaldab komisjonil otsustada, kas ja kuidas kasutada oma algatusõigust. Riigihanketuruga seotud korruptsioonivastast võitlust käsitlev õigusraamistik koosneb praegu kolmest direktiivist, mis kiideti heaks 2014. aastal ([14]).

3.5.1. ELi õigussüsteemis tunnustatud korruptsiooni mõiste on **väga lai** ja ulatub karistusõigusest kaugemale, hõlmates käitumist, mis kahjustab usaldusväärsust, läbipaistvust, eetilist vastutust ja head valitsemistava. See tuleneb komisjoni kehtestatud tavast, ([15]) mida kinnitab ka korruptsioonivastast võitlust käsitlev ühisteatis ([16]) – korruptsiooni käsitatakse kui võimu kuritarvitamist isikliku kasu saamise eesmärgil.

3.5.2. Lisaks leiab komitee, et valdkondlike direktiividega kehtestatud õigusraamistik on endiselt sobiv ja asjakohane ning seda ei ole vaja läbi vaadata. Siiski on vaja keskenduda õigusraamistiku ümbersuunamisele ELi sotsiaal-, majandus- ja keskkonnastrateegia aluseks olevatele uutele väärtustele. Seejuures tuleb rõhutada seoseid komisjoni käimasolevate seadusandlike algatuste vahel, millega viiakse ellu rohepöörde, sotsiaal- ja keskkonnaeesmärke (vt punkt 4.1). Komitee rõhutab veel kord, et üleminek majandussüsteemilt, mille peamine liikumapanev jõud oli majanduskasv, kestliku arengu põhisele mudelile on vältimatu ([17]). Lisaks on üldine kestlikkus ka kolme Euroopa seadusandliku institutsiooni strateegia nurgakivi ([18]).

3.6. Viiendaks juhib komitee tähelepanu korruptsiooni üldsuse usaldust, esindusvalitsuse legitiimsust ja demokraatiat õõnestavale mõjule. Korruptsioon ei mõjuta üksnes majandusarengut ja avalike teenuste osutamist – see kahjustab demokraatliku süsteemi tuuma. Seetõttu tuleks korruptsioonivastase võitluse jõupingutused viia paremini kooskõlla jõupingutustega, mida tehakse demokraatia kaitsmiseks ja edendamiseks ELis ja mis praegu kuuluvad ELi demokraatia tegevuskava alla.

3.7. Lõpetuseks märgib komitee, et ELil lasub ka märkimisväärne vastutus võidelda korruptsiooni vastu kogu maailmas. See tuleneb ELi põhiväärtustest ja aluslepingutest, kuid ka ELi majanduslikest ja poliitilistest huvidest ülemaailmsetes küsimustes ja arengus. Ei ole juhus, et Euroopa Komisjon on kehtestanud ranged eeskirjad, mis reguleerivad lepingute sõlmimise viisi. Eesmärk on tagada sobiva kvalifikatsiooniga töövõtjate valimine erapoolikuseta ja saavutada parim hinna ja kvaliteedi suhe, järgides avaliku sektori vahendite kasutamisel vajalikku täielikku läbipaistvust (ELi välistegevuse raames

([12]) COM(2011) 308 final, 6.6.2011.
([13]) COM(2014) 38 final, 3.2.2014.
([14]) ELi direktiivid 2014/23/EL (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1), 2014/24/EL (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65) ja 2014/25/EL (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243).
([15]) COM(2003) 317 (ELT C 89 E, 14.4.2004, lk 110).
([16]) JOIN(2023) 12 final.
([17]) ELT C 152, 6.4.2022, lk 7, punkt 1.1.
([18]) ELT C 491, 23.12.2022, lk 1.

lepingute sõlmimise korda käsitlev praktiline juhend ([19])). Komitee toetab Euroopa Parlamendi ettepanekut, milles palutakse komisjonil välja töötada ELi ülemaailmne korruptsioonivastane strateegia. Selles tuleks käsitleda korruptsiooni ülemaailmse nähtusena, mis nõuab tõhusaid korruptsioonivastaseid institutsioone, ennetusmehhanisme ja rahvusvahelist õigusraamistikku ning vara tagasivõitmist ja kriminaalasjade menetlemist ELis ([20]).

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komitee leiab, et komisjon võiks vastu võtta teatise, milles kinnitatakse 2014. aastal heaks kiidetud riigihankeid käsitlevaid direktiive. Komisjon võiks asjakohast võimalust kasutada selleks, et tõhustada nende direktiividega ettenähtud mitmeid menetlusi ja vahendeid, mida ei ole veel välja töötatud, uuesti kinnitada 2017. aastal esitatud kuus strateegilist prioriteeti ([21]) ja seostada need kestlikkusega.

4.2. Komitee on seisukohal, et kolme valdkonda tuleb tugevdada ja parandada ([22]).

4.2.1. Komisjon tunnistab seost kestlikkuse, digipöörde ja riigihangete vahel. See ei ole juhus, et komisjon teatas oma viimases teatises liidu tuleviku kohta, et edukas ja õiglane sotsiaal-majanduslik ümberkujundamine ei ole siiski iseenesestmõistetav ([23]).

4.2.2. Euroopa riigihanketurg oleks pidanud olema digiüleminekus rohkem edasi jõudnud ([24]). Digitaliseerimine on vahend, mis tagab kogu riigihangete olelusringiga seotud teadmiste kättesaadavuse ning selle läbipaistvuse, kiiruse ja usaldusväärsuse. Kõigi nende omaduste tõttu aitab digipööre kaasa korruptsioonivastasele võitlusele. Kuid nagu komisjon on märkinud, on riigihangete digipööre aeglane ([25]). Seepärast on oluline jätkata liikmesriikide ametiasutustele tehnilise toe pakkumist kogu selle keeruka protsessi käigus.

4.2.3. **Läbipaistvus on oluline vahend** Euroopa riigihanketuru usaldusväärsuse parandamiseks.

4.2.4. Komisjon võiks omistada ausameelsuse kokkulepetele suuremat tähtsust, eriti pärast seda, kui Euroopa Kohus on kindlaks teinud nende ja riigihankeid käsitlevate Euroopa õigusaktide ühilduvuse ([26]). Katseprojekti tulemusi oleks kasulik kasutada asjakohaste kokkulepete rakendamisel ([27]) ja kõrvaldada nii mõned esilekerkinud probleemid, ([28]) luues konstruktiivse ja koostööpõhise keskkonna nii pakkumismenetluses osalevate ettevõtjate kui ka hankijate jaoks.

4.2.5. Nagu OECD on märkinud, ([29]) võib ausameelsuse kokkuleppe mis tahes rikkumine kaasa tuua selle, et

— pakkuja jäetakse pakkumismenetlusest välja;

— sõlmitud leping tühistatakse, kui rikkumise eest vastutab pakkumuse võitja;

— nõuetele mittevastavatel pakkujatel/töövõtjatel keelatakse edaspidi riigihankemenetlustes osalemine.

4.2.6. EL võiks sellest tavast ja Maailmapanga laenumenetluste tavast eeskuju võtta. Maailmapangal on neli potentsiaalset võimalust ettevõtja sobimatule käitumisele reageerimiseks:

— laenu tingimuslik tühistamine (nn tingimusliku vabastusega välistamine);

([19]) Practical guide PRAG.
([20]) Euroopa Parlamendi soovitus korruptsiooni ja inimõiguste kohta, 17.2.2022.
([21]) COM(2017) 572 final.
([22]) Sellega seoses viitab komitee oma varasematele arvamustele: ELT C 13, 15.1.2016, lk 63, ELT C 318, 29.10.2011, lk 113, ELT C 191, 29.6.2012, lk 84.
([23]) COM(2023) 376 final, 6.7.2023, I punkt ja III punkti alapunktid 1–2.
([24]) Direktiivi 2014/24/EÜ artikkel 33 jj, viidatud.
([25]) COM(2017) 572 final, lk 5.
([26]) Kohtuotsus C-425/14, 22.10.2015.
([27]) Projekt „Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds, Phase 2“; vt tulemused Rafael García Aceves, *Safeguarding EU-Funded Investments with Integrity Pacts: a Decision-Maker's Guide to Collaborative Public Contracting Monitoring*, „Transparency International“, 26.3.2021.
([28]) Näiteks tunnustatakse avaliku sektori hankija tõelist poliitilist tahet sõlmida ausameelsuse kokkulepe ja tema suutlikkust kohustusi võtta.
([29]) OECD, „Catalysing Collective Action to Combat Corruption in Infrastructure“, 9.12.2022.

— ausameelsuse põhimõtte järgimise programmi pakkumine, mida alustataks pärast tingimusliku vabastusega välistamismeetme rakendamist;

— alaline keeld;

— üldine keeld, mis tuleneb kõigi rahvusvaheliste pankade kohaldatavast eeskirjast.

4.2.7. EL võiks seda tava rakendada koos teatud ettevaatusega, eelkõige tagades ettevõtja tegevuse ja tema kõrvalejätmise tagajärgede puhul proportsionaalsuse põhimõtte järgimise. Selle saavutamiseks tuleb välja töötada selged, läbipaistvad ja kättesaadavad eeskirjad ning teha kindlaks kergendavad asjaolud. Komisjon võiks vastu võtta teatise, milles esitatakse asjakohased suunised.

4.2.8. Üldine välistamissüsteem (Euroopa ametiasutuste, liikmesriikide institutsioonide ja erapankade vahel) võiks olla kasulik siseturu kaitsmiseks hangetele eraldatud avaliku sektori vahendite väärkasutamise eest, olenemata sellest, kas need vahendid on Euroopa või liikmesriikide omad. Lõppkokkuvõttes tegeleks see korrumpeerunud hankemenetlustega isegi siis, kui neisse ei ole ELi rahalisi vahendeid kaasatud (vt punkt 2.1).

Brüssel, 17. jaanuar 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president

Oliver RÖPKE